

Waarde van Woorden

- Else Gootjes (Erfgoed Gelderland)
- Carla Mohammed (Stichting Comité 30 juni -1 juli)
- Lieselotte Bolde (Natuur- en Volkenkundig Museum Oudenbosch)
- Peer Verbrugge (Erfgoed Brabant)

Erfgoedontmoeting 31 maart 2022

Erfgoedontmoeting: Erfgoed van iedereen?!

31 maart 2022 - 's-Hertogenbosch

erfgoed brabant

Beste lezer,

Voor je ligt het digitaal magazine met de opbrengsten van de Erfgoedontmoeting die werd gehouden op donderdag 31 maart 2022. De Erfgoedontmoeting is dé netwerkbijeenkomst om samen te bouwen aan de toekomst van het Brabantse verleden.

‘Erfgoed van iedereen?!’ stond centraal deze dag. Het thema diversiteit, toegankelijkheid en inclusie speelt een steeds belangrijkere rol binnen de maatschappij.

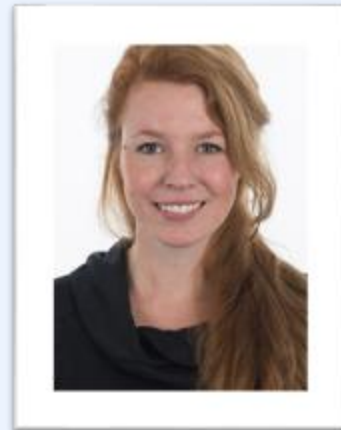
We leven in een samenleving, waarin niet iedereen even makkelijk mee kan doen. Waarin niet ieders geluid even goed gehoord wordt. Waarin voor veel mensen de letterlijke en figuurlijke drempel te hoog is. En waarin niet iedereen zich herkent in wat er over de geschiedenis verteld wordt. Dit geldt ook voor erfgoedplekken zoals musea, monumenten en heemhuizen. Hier is Erfgoed Brabant zich bewust van en lerende in. Het is een proces van vallen en opstaan, en van confrontatie en ongemak.

Een proces dat voortduurt en waarin leren en de dialoog centraal staan. En dat was precies de bedoeling van de Erfgoedontmoeting: uitwisseling over wat er allemaal gebeurt in het erfgoedveld rondom dit thema, waarin we elkaar inspireren en bespreken hoe de uitvoering in de erfgoedpraktijk eruit kan zien.

In dit magazine lees je hoe de dag is verlopen en lees je de opbrengsten en ervaringen van deelnemers.

Mocht je naar aanleiding van deze publicatie vragen hebben, of van gedachten willen wisselen: Erfgoed Brabant is bereikbaar, we hopen van je te horen!

Dieuwertje de Nigtere
Projectleider Erfgoed Brabant

Erfgoed van iedereen?!

Dagvoorzitter Lema Salah begon de dag met uit te leggen wat zij verstaat onder de begrippen diversiteit en inclusie. Voor haar is diversiteit, bijvoorbeeld tijdens een bijeenkomst als vandaag, hoeveel verschillende mensen er aanwezig zijn. Inclusie gaat dan over hoe welkom de aanwezigen zich voelen. Met die begrippen in het achterhoofd gingen de deelnemers uitwisselen wat er op dit vlak gebeurt in het erfgoedveld.

Lema deelde met de zaal haar persoonlijke ervaringen. Tijdens haar studie Geschiedenis in Nijmegen was zij de enige student van kleur. Dat leidde bij haar tot een sterk gevoel van eenzaamheid.

Iemand in de zaal vroeg haar hoe het kan dat er zo weinig studenten van kleur kiezen voor Geschiedenis. Lema denkt dat het gaat om een combinatie van factoren. Aan de ene kant heeft zij ervaren dat veel jongeren met een vluchtelingenachtergrond vanuit hun opvoeding worden gestimuleerd een studie te kiezen met een hoge baan zekerheid (Rechten, Economie of Medicijnen). En aan de andere kant herkent deze groep zich niet in de geschiedenisverhalen zoals die in het Voortgezet Onderwijs worden verteld. Het is niet hun geschiedenis, er zijn geen rolmodellen. Er zijn verschillende aspecten van invloed op

Publiek tijdens de Erfgoedontmoeting. Fotograaf Merijn Sitsen.

de positie van mensen in de samenleving. Onder andere kleur, leeftijd, klasse en gender. Dit wordt aangeduid met het begrip intersectionaliteit.

Transketeers

Na de opening was het de beurt aan de Transketeers. Jonah Lamers en Chris Rijksen (Bart Peters is helaas verhinderd) namen het publiek op een speelse manier terug in de tijd met hun programma Sagen & Mietjes. Centraal stond de vraag waar de LHBT-ers in de geschiedenis eigenlijk zijn terug te vinden. Ze moeten er immers toch zijn geweest? Het verhaal over Maria van Antwerpen spreekt tot de verbeelding. Maar, van wie is haar verhaal eigenlijk? Het ligt er maar net aan door

Lema Salah in gesprek met de Transketeers. Fotograaf Merijn Sitsen.

welke bril je naar haar kijkt. Aan het eind riepen de Transketeers op tot meer voorlichting en kennis over transmensen, maar vooral tot solidariteit en bondgenootschap.

Lema Salah en Patrick Timmermans. Fotograaf Merijn Sitsen.

Stones, Stories, Stars

Lema haalde vervolgens Patrick Timmermans (directeur-bestuurder Erfgoed Brabant) en Dieuwertje de Nigtere (projectleider Traject ID, Erfgoed Brabant) op het podium. Hoe ziet Erfgoed Brabant haar rol in het erfgoedveld op het gebied van diversiteit en inclusie? Patrick verwoordde dat de maatschappij verandert en het erfgoedveld ook. De focus verschoof eerder al van de ‘stones’ (het materiele erfgoed)

naar de ‘stories’ (de verhalen die bij dat erfgoed horen). Nu is het de beurt aan de ‘stars’, de mensen die met het erfgoed bezig zijn. De verbindende waarde van erfgoed voor de samenleving komt centraler te staan.

Het landschap van erfgoedvrijwilligers verandert ook. Verschillende blikken verrijken de geschiedenis. Erfgoed Brabant kijkt daarbij ook kritisch naar zichzelf en wil daarin verantwoordelijkheid nemen.

Want hoe divers zijn de medewerkers van die organisatie eigenlijk?

Laten we elkaar scherp houden en met respect de dialoog aan gaan.

Sterrentocht

Toen was het tijd voor de winnaar van Brabants Lof, de prijs die

Erfgoed Brabant afgelopen najaar heeft uitgereikt aan het project

Sterrentocht in Tilburg. Paul Spapens vertelde namens de Stichting

Het Vierde Geschenk hoe ze een nieuwe traditie heeft gemaakt van

het Driekoningenzingen waarbij nieuwe doelgroepen zijn betrokken.

Waarde van Woorden

Als afsluiting van het ochtendprogramma werden ervaringen uit de praktijk van het erfgoedveld gedeeld met het project ‘Waarde van Woorden’. Dit project heeft als doel verhalen en collecties meer inclusief te maken. Op het podium stonden Peer Verbruggen van Erfgoed Brabant, Lieselotte Bolder van het Natuurhistorisch en Volkenkundig Museum Oudenbosch, Carla Mohammed-Vlottes van Stichting Comité 30 juni – 1 juli en Else Gootjes van Erfgoed Gelderland. Lieselotte vertelde vanuit haar ervaring

Carla Mohammed en Else Gootjes. Fotograaf Merijn Sitsen.

met de cursus Waarde van Woorden dat bewustwording bij vrijwilligers die met de collectie bezig zijn, een belangrijke stap is. Want woorden hebben betekenis en sommige woorden die nu nog in collectie-omschrijvingen staan willen we nu niet meer gebruiken. Else vulde aan dat je in dat kader Waarde van Woorden ook beter kunt zien als een proces en niet zozeer als een project. Je moet altijd bezig blijven met de taal die je gebruikt en de betekenis die je toekent aan woorden verandert ook steeds. Of zoals Carla het zei: “Wij hebben allemaal de verantwoordelijkheid om het anders te doen”.

Fotograaf Merijn Sitsen.

Workshops

De deelnemers konden kiezen uit vijf workshops

Sessie 1. Canons - Wouter Loeff (Erfgoed Brabant)

We zitten midden in een tweede canongolf. De eerste is alweer een tijd geleden, toen de canon werd ingevoerd. De tweede golf begon bij de herziening van de canon. Die is inclusiever gemaakt, door meer ruimte te maken voor regio's, onderbelichte groepen en zwarte bladzijden uit de Nederlandse geschiedenis.

Nadat de deelnemers op de hoogte waren gesteld van de laatste ontwikkelingen op canongebied, gingen zij zelf aan de slag. Kleine groepjes kregen de opdracht om van tien onderwerpen een canon te maken bestaande uit slechts vijf vensters. Wat moest erin en wat mocht afvallen? Zo werden de discussies die canoncommissies voeren in het klein gesimuleerd.

Ieder groepje hanteerde zijn eigen strategie om al dan niet succesvol tot een canon te komen. Een aantal zaken vielen de deelnemers op:

1. Het maakt uit wie er in de commissie zit. Iedereen heeft zijn voorkeur en wil je een representatieve canon maken, dan is het waardevol om de commissie een afspiegeling te laten zijn van je gemeenschap.
2. Stemmen lijkt misschien democratisch, maar kan leiden tot een ‘dictatuur van de minderheid’, waardoor sommige mensen zich niet gehoord voelen.
3. Een canon maken is erg lastig, maar misschien schuilt de waarde juist in de gesprekken die je hebt. Daardoor kom je erachter wat de ander belangrijk vindt.

Mooie lessen om mee te nemen in de dagelijkse praktijk van erfgoedwerk.

Sessie 2. Digitale toegankelijkheid - Ninke van der Heijden (Erfgoed Brabant)

Toegankelijk zijn betekent dat iedereen gebruik kan maken van jouw producten, diensten of locaties zonder dat zij letterlijke en figuurlijke drempels ervaren. Elke organisatie heeft tegenwoordig wel een website of een andere online plek, bijvoorbeeld een Facebookpagina. Daarop gebruiken we tekst, afbeeldingen en video om onze bezoekers informatie te geven of met hen in contact te zijn. Digitaal toegankelijk zijn betekent dat alle mensen bij online informatie kunnen komen en die tot zich kunnen nemen, ongeacht hun beperking.

Voorbeelden van een beperking bij websitegebruik:

- Iemand kan met zijn handen geen muis gebruiken om te scrollen en te klikken.
- Iemand begrijpt de tekst niet goed door dyslexie of laaggeletterdheid.
- Iemand kan tekst op een gekleurde achtergrond slecht zien.
- Iemand kan niet goed horen wat er in een video gezegd wordt.

Voor al deze beperkingen zijn oplossingen. Wij kunnen helpen die oplossingen toe te passen door onze websites aan te passen.

Wet digitale toegankelijkheid overheid

Sinds 2019 is de ‘wet digitale toegankelijkheid overheid’ van kracht. De wet geldt voor websites van overheidsorganisaties én alle websites van organisaties die substantieel subsidie ontvangen van de overheid.

Workshopleider Ninke van der Heijden. Fotograaf Merijn Sitsen.

In de wet staat dat alle organisaties verplicht zijn tot het toegankelijker maken van hun websites en apps. Het woord ‘toegankelijker’ hierboven is onderstreept omdat daarin een belangrijke nuance zit. De overheid verwacht namelijk niet van kleine (vrijwilligers)organisaties dat zij meteen tijd en geld hebben om deze aanpassingen te doen. Maar er is wel een zogenaamde inspanningsverplichting. Je moet er dus mee aan de slag, en het moet een blijvend aandachtspunt zijn bij al jouw online communicatie.

Kijk op www.digitoegankelijk.nl voor meer informatie over de wet en alles rondom een toegankelijke website.

Snel aan de slag? Hier zijn 6 tips

Sommige aanpassingen hebben meteen een groot effect. Hieronder staan 6 tips die jouw website meteen een stuk toegankelijker maken.

Tip 1: Is mijn site toegankelijk?

Als je wilt weten hoe het gesteld is met de toegankelijkheid van jouw website, kun je snel en simpel beginnen bij www.ismijnsitetoegankelijk.nl. Voer je webadres in en voor een aantal belangrijke punten zie je of jouw site voldoet of niet en krijg je tips voor verbeteringen.

Tip 2: Betekenisvolle links

Mensen die slechtziend zijn, maken gebruik van een programma dat de tekst op het scherm voorleest. Om snel te navigeren door de pagina leest de voorleessoftware eerst alleen de hyperlinks voor in plaats van de hele tekst. Daardoor missen slechtziende bezoekers de context van een link. Maak hyperlinks daarom altijd betekenisvol door te beschrijven waar de link heen gaat.

Niet

Voor onze openingstijden [klik hier](#)

[Lees meer](#) over de geschiedenis van de watermolen

Wel

Bekijk [onze openingstijden](#)

Lees verder over [de geschiedenis van onze watermolen](#)

Tip 3: Contrast

Om goed te kunnen lezen is contrast heel belangrijk. Zwarte letters op een witte ondergrond lezen gemakkelijker dan lichtgrijze letters op een witte achtergrond.

Voorbeeld: Bij tekst in een kleurrijke foto kunt u onderaan de foto een zwarte waas gebruiken voor meer contrast:

Tip 4: Afbeeldingen beschrijven

Websites maken veel gebruik van afbeeldingen. Voorleessoftware heeft een beschrijving nodig van de afbeeldingen om aan de slechtziende bezoeker voor te lezen. Dat heet een alternatieve tekst of Alt tekst. Een Alt tekst is een echte vervanger van de afbeelding en geen toevoeging of onderschrift. Wees dus duidelijk en compleet in de beschrijving.

Tip 5: Kort en krachtig schrijven

Veel mensen in Nederland hebben moeite met lezen en teksten begrijpen. Gebruik daarom voor teksten korte zinnen. Zet eens wat vaker een punt in plaats van een komma.

Woordkeuze is ook heel belangrijk voor de toegankelijkheid. De mate waarin iemand een taal kan lezen, wordt aangegeven met één van zes niveaus: A1 (laagste), A2, B1, B2, C1, C2 (hoogste). Zo'n 80% van de Nederlanders beheerst minimaal niveau B1. Daarom wordt aangeraden te schrijven op dat niveau.

Maar makkelijker schrijven is verrassend moeilijk! Bij het schrijven over erfgoed kunnen we vaak niet om vaktermen of moeilijke woorden heen. Wil je weten of een woord op niveau B1 is? Of ben je op zoek naar een makkelijker (en dus toegankelijker) woord? Kijk dan in het online woordenboek www.ishetb1.nl.

Tijdens de sessie op de erfgoedontmoeting zochten we een paar woorden op in het B1-woordenboek, en wat bleek? Zowel ‘toegankelijkheid’, ‘diversiteit’ als ‘inclusiviteit’ zijn níet op B1-niveau en dus niet toegankelijk.

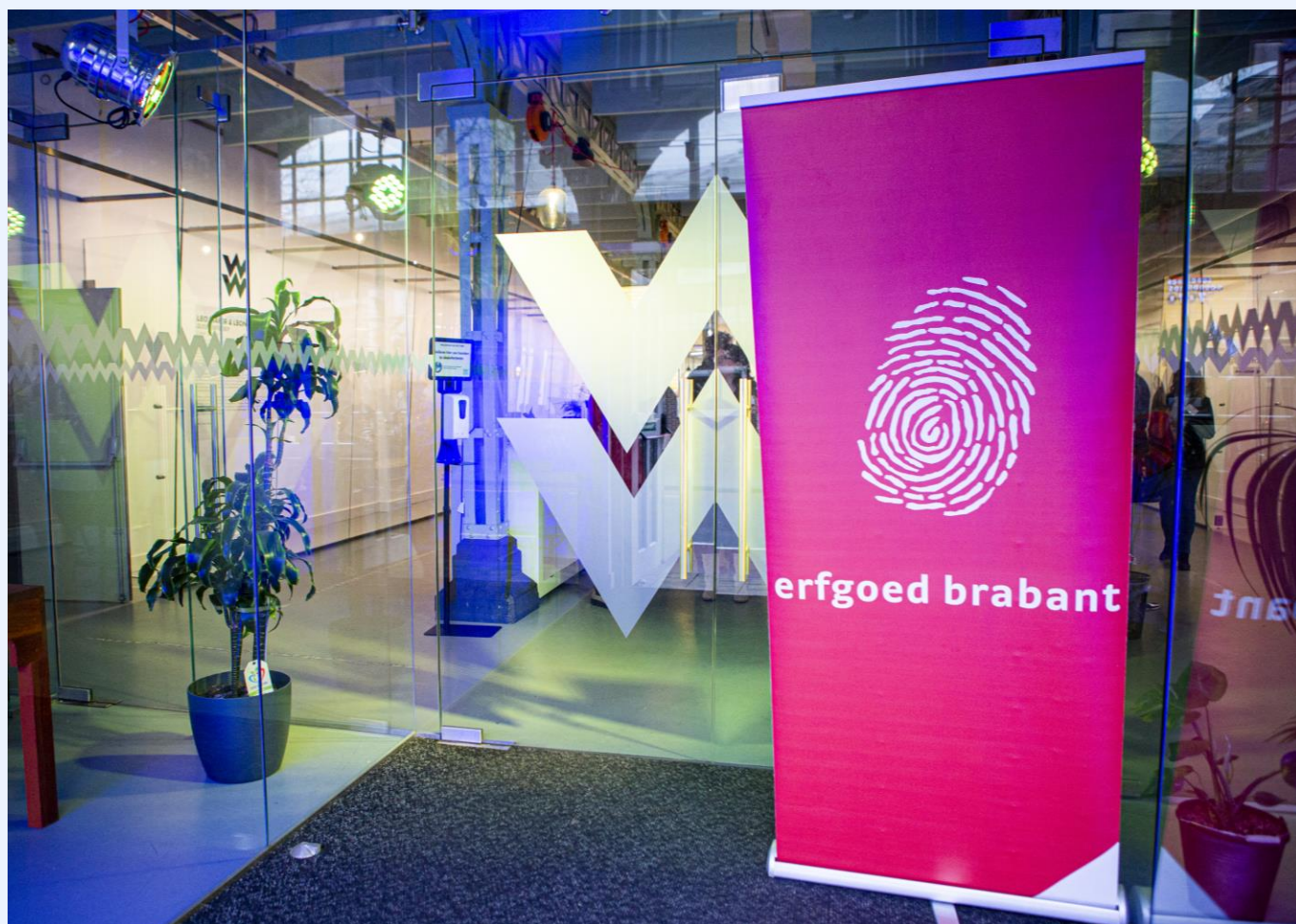

Fotograaf Merijn Sitsen.

Tip 6: Video ondertitelen

Het ondertitelen van video's is heel belangrijk voor de toegankelijkheid. Maar het is tijdrovend werk. YouTube helpt daarbij. YouTube heeft automatische ondertitelsoftware die ondertitels uitschrijft. De software heeft nog wel moeite met

accenten en dialecten. Maar het is eenvoudig om mee te werken en fouten in de ondertiteling kunnen makkelijk handmatig worden aangepast. Een video op Youtube die duidelijk uitlegt hoe het werkt is ['Eenvoudig ondertitels maken in Youtube 2021' van De Videomakers.](#)

Fotograaf Merijn Sitsen.

Sessie 3. Onzichtbare beperkingen in het erfgoedveld - Jesper de Raad (beleidsadviseur archeologie, Gemeente Nijmegen)

In zijn workshop vertelde Jesper de Raad een persoonlijk verhaal over zijn ervaringen met leven met een fysieke beperking. De hoofdvraag daarbij is eigenlijk heel simpel: “Hoe kunnen we rekening met elkaar houden?”

Hoe praat je hierover?

Hoe praat je hierover maar geef je wel aan dat een beperking mensen niet definieert? Het is zoeken naar woorden omdat veel woorden een wat negatieve bijklank hebben. Je kunt bijvoorbeeld praten over ‘fysiek uitgedaagde personen’. Dit is namelijk wat je wil oplossen: je wil de fysieke uitdaging zo klein mogelijk maken.

Onzichtbare beperking, waar denk je dan aan?

De deelnemers dachten direct aan hersenletsel, aan autisme of

ADHD maar ook aan darmproblemen. Dit laatste sluit aan bij het persoonlijke verhaal van Jesper: hij heeft ruim 10 jaar een ileostoma gehad. Jesper vertelde: “Je zet jezelf, als je een beperking hebt, onbewust in een ondergeschikte rol. Je devalueert jezelf omdat je dingen laat, die je eigenlijk niet kunt.”

Workshopleider Jesper de Raad. Fotograaf Merijn Sitsen.

Denk eens na welke drempels er kunnen zijn, als je een fysieke beperking hebt. Dit kan iets heel simpels zijn. De ervaring van Jesper is bijvoorbeeld dat er weinig openbare toiletten zijn in Nederland. Maar

misschien nog wel belangrijker: het is vaak niet duidelijk waar je wél makkelijk en snel naar het toilet kunt.

Oplossingen

De oplossing is niet moeilijk, máár ook niet zichtbaar of sexy. Hierdoor blijft het probleem bestaan, het blijft een taboe. Voor het toiletprobleem dat Jesper aankaartte is bijvoorbeeld de ‘hoge nood app’ opgezet. Ook is er publieksbekendheid gegeven aan het probleem via de Toilet Alliance. Het doel is dat zoveel mogelijk (semi) publieke toiletten in de app worden opgenomen zodat je altijd weet waar je terecht kunt. Dit moet dan een goed te bereiken toilet zijn, waar je gratis en zonder veel uit te moeten leggen, gebruik van kunt maken.

Bijdragen aan de ‘hoge nood app’ kan veel betekenen voor mensen, máár is niet iets waar je zelf mee kunt pronken. Hierdoor wordt het probleem waarschijnlijk nooit helemaal opgelost.

Werksessie

De aanwezige erfgoedinstellingen zijn met elkaar het gesprek aangegaan over één specifieke fysieke uitdaging. Tegen welke problemen zouden mensen kunnen aanlopen op erfgoedlocaties? Welke oplossingen zijn er te bedenken om ervoor te zorgen dat zij wel kunnen genieten van hun bezoek aan een locatie?

Eén groep ging aan de slag met hoge prikkelgevoeligheid. Deze mensen zijn vaak snel vermoeid, kunnen misschien afhaken doordat er veel indrukken op ze afkomen en beslissen misschien daarom vooraf al dat ze een museum niet gaan bezoeken. De groep ontdekte tijdens hun brainstormsessie dat de oplossingen hiervoor niet moeilijk hoeven zijn: het invoeren van een stiltedag, het aannemen van een welzijnsmedewerker, *noise canceling* koptelefoons beschikbaar stellen, of een prikkelarme openstelling zonder geluids- en lichteffecten aanbieden.

Een tweede groepje dacht na over hoe je mensen die doof zijn

toch een volledige ervaring kunt geven in een klokkenmuseum. Zij kunnen de klokken immers niet horen. Oplossingen zijn er gelukkig wel: je kunt mensen de trillingen die bij het geluid horen laten voelen. De klokken kunnen hier goed tegen, dus samen met een vrijwilliger van het museum kan dit altijd. Een extra stap die in de toekomst gezet kan worden, is nadenken over manieren waarop mensen met verminderd gehoor zelfstandig het museum kunnen ontdekken. Dit kan bijvoorbeeld door het aanpassen van de audiotour in het museum.

Inspiratie

Alle deelnemers waren erg onder de indruk van het verhaal van Jesper. Juist een fysieke uitdaging die mensen niet direct zien kan éxtra lastig zijn. Mensen verwachten immers dat je ‘gewoon’ mee kunt doen. Je wilt mensen niet telkens uitleggen waarom sommige dingen lastig zijn. De ruimte waarin je je beweegt heeft altijd hobbels. Laten we samen blijven ontdekken

hoe we de hobbels kunnen verlagen en wegnemen. We kunnen leren van elkaars ervaringen en inspiratie opdoen uit de gesprekken die we met elkaar hebben.

Fotograaf Merijn Sitsen.

Sessie 4. Waarde van Woorden - Peer Verbruggen (Erfgoed Brabant)

In het project Waarde van Woorden dat door Erfgoed Brabant is opgezet in samenwerking met Erfgoed Gelderland, zijn we op zoek gegaan naar hoe we onze collectieregistratie inclusiever kunnen maken. Bewustwording rondom woord- en taalgebruik is daarbij de belangrijkste focus.

Taal heeft een grote invloed op de beleving van een collectie. Een object is op zichzelf vatbaar voor interpretatie, maar de beschrijving van de registrator stuurt de ‘bezoeker’ van een collectie in een bepaalde richting. Als registrator draag je dus bij aan de beeldvorming van erfgoedgebruikers en kun je bepaalde woorden, concepten en discoursen in stand houden of juist ter discussie stellen.

Een belangrijke constatering is dat je bij het schrijven van geschiedenis altijd vanuit een bepaald perspectief schrijft. Dit is

niet erg, maar wel belangrijk om te onthouden bij het registreren van je collectie. Je bent nooit objectief.

Workshop Waarde van Woorden. Fotograaf Merijn Sitsen.

Onbewust kan dit verschillende consequenties hebben:

- Je kunt bepaalde woorden gebruiken, die door anderen als kwetsend ervaren worden.
- Je kunt bepaalde (achterhaalde) discourses gebruiken die door anderen ter discussie gesteld worden of door anderen

als kwetsend ervaren worden.

- Je vergeet bepaalde verhalen (on)bewust, waardoor bepaalde groepen of onderwerpen on(der)belicht worden.

Racistisch of anderszins kwetsend taalgebruik of het gebruik van achterhaalde discoursen zorgt ervoor dat mensen zich niet welkom voelen en dus niet mee zullen doen. Bewust omgaan met taalgebruik en de verhalen die je vertelt, nodigen dus meer mensen uit om met jouw collectie aan de slag te gaan.

Door je bewust te zijn van het bovenstaande én gericht op zoek te gaan naar die zaken die tot nu toe on- of onderbelicht werden, kun je je collectie al een stuk inclusiever maken.

Het gaat dan bijvoorbeeld om verhalen uit de koloniale geschiedenis, gendergeschiedenis of medische geschiedenis. Maar ook in de geschiedenis van de Tweede Wereldoorlog of de alledaagse geschiedenis vind je onderbelichte verhalen of

worden woorden gebruikt die kwetsend kunnen zijn.

Dit alles is echter nog niet zo eenvoudig. Ook als je je bewust bent van je eigen perspectief en open staat om het gesprek aan te gaan kun je tegen problemen aanlopen.

Workshop Waarde van Woorden. Fotograaf Merijn Sitsen.

Zo kan het zijn dat je je niet bewust bent van de huidige discussies omtrent taalgebruik. Sommige woorden of discoursen

werden enkele jaren geleden doorgaans als normaal gezien, maar worden nu herkend als denigrerend, beledigend of achterhaald.

Om je collectie op dit soort woorden te scannen en alternatieven te bieden heeft het Museum voor Wereldculturen de gids [Words Matter](#) ontwikkeld. Hierin wordt ook uitgelegd waarom bepaalde termen of discoursen ter discussie staan.

Als je specifiek wil kijken naar de koloniale context van je collectie kun je ook de [Handreiking 'Onderzoek naar sporen van slavernij en het koloniale verleden in de collectieregistratie'](#) gebruiken. Deze gids toont handvaten om je collectie door te lichten op items die te maken kunnen hebben met het koloniale verleden. Hier is vaak veel te winnen als het gaat om de zichtbaarheid van bepaalde groepen en verhalen.

Een ander probleem is de omgang met omstreden termen of discoursen wanneer je deze eenmaal hebt gelokaliseerd. Je kunt

ervoor kiezen om deze uit je collectieregistratie te verwijderen, maar daarmee loop je het risico om deze verhalen te negeren. Om omstreden discoursen ter discussie te stellen, moet je deze wel benoemen. Contextualiseren van termen en verhalen blijkt dan ontzettend belangrijk.

Hoe je je collectieregistratie het beste kunt aanpakken is dus nog niet zo eenvoudig bekeken. Het is cruciaal om voor jezelf duidelijk te hebben waar je voor staat. Daarbij moet je je ook beseffen dat dit een proces is, waarin alle instellingen lerende zijn. Blijf daarom open staan om het gesprek aan te gaan met anderen en maak ook duidelijk waarom je als instelling bepaalde keuzes maakt.

Deelnemers workshop Waarde van Woorden. Fotograaf Merijn Sitsen.

Sessie 5. Zachte Atlas: een inclusieve werkwijze om de diversiteit van erfgoed te verbeelden - Rolf Vonk (Erfgoed Brabant)

Is de ‘Zachte Atlas’ een inclusieve werkwijze om de diversiteit van erfgoed te verbeelden? Erfgoed Brabant beweert van wel, maar doorleeft het erfgoedveld zélf die gedachte? In een inspirerende workshop werd de werkwijze onderzocht die jaren geleden ontsproot uit het creatieve brein van tekenaar Jan Rothuizen.

Workshop Zachte Atlas. Fotograaf Merijn Sitsen.

De groep vertrok vanuit de dynamiek van erfgoed en verkende de wijze waarop betekenisgeving bij erfgoededucatie plaatsvindt: erfgoedconfrontatie, inzetten van je zintuigen en verbeeldingskracht in woord, beeld of geluid. De werkwijze van Jan Rothuizen liet de groep zien hoe de ‘zachte’ kant van je omgeving in beeld gebracht kan worden en dat dat in vele varianten kan plaatsvinden: van beeld en woord tot geluid.

De groep wilde dit zelf ervaren en ging gewapend met pen en klapper op pad. De deelnemers waren in het hele gebouw te vinden: van expositieruimte tot trappenhal. En zo wekte de trapleuning de vraag op welke handen ooit over het afgesleten hout gingen, of welke overijverige poetser hier wellicht te enthousiast was geweest. Een in de ruimte zwemmende wandsculptuur riep herinneringen op aan de wateren van de Caribische Zee. Maar de groep werd ook nieuwsgierig naar het inmiddels vakkundig dichtgezette portiersloket. Waren hier loonzakjes uitgedeeld in het verleden? Kritische vragen stelden

de deelnemers bij de beeltenis met het opschrift: “Voor een neutraal Nederland”. Vanuit wiens perspectief was deze beeltenis gemaakt?

De deelnemers constateerden dat de ‘Zachte Atlas’ daadwerkelijk een inclusieve werkwijze kan zijn om de diversiteit van erfgoed te verbeelden. Het inclusieve leermoment zit in de reflectie op de

Deelnemer workshop Zachte Atlas. Fotograaf Merijn Sitsen.

opdracht. En daarbij werd ook een kanttekening geplaatst. Behalve voldoende tijd, vraagt een meerstemmige reflectie om veiligheid in de groep en dialooggericht werken. Maar bovenal was de nieuwsgierigheid opgewekt. Na afloop wisselden deelnemers de eerste gedachten uit over de manier waarop de werkwijze van de ‘Zachte Atlas’ in musea, bij het maken van kunst of bij participatie van erfgoedvrijwilligers een rol kan spelen. Op naar een meer inclusieve erfgoedwerkwijze!

Deelnemers workshop Zachte Atlas. Fotograaf Merijn Sitsen.

Afsluiting

Met onder meer de Transketeers

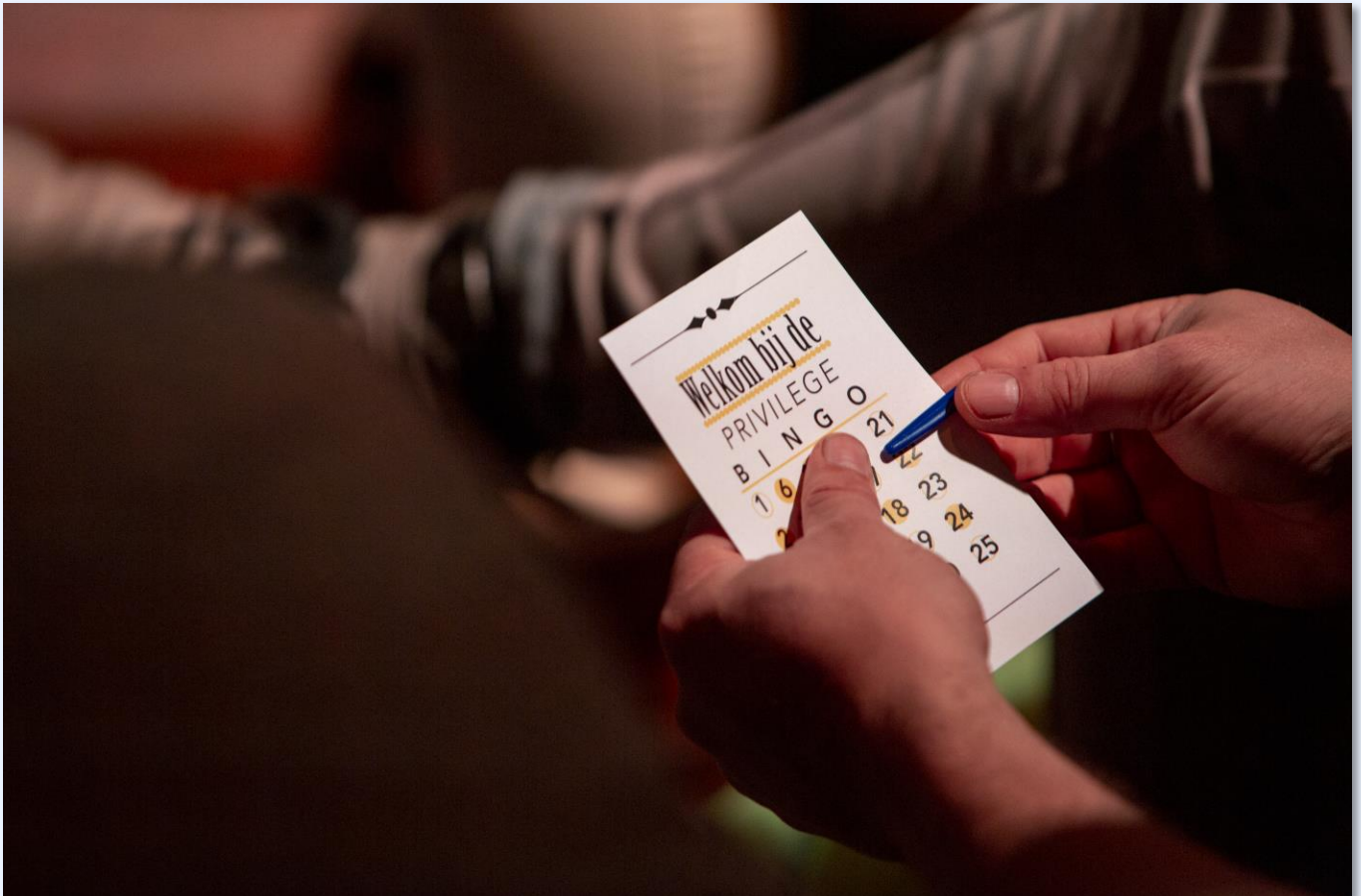
Afsluiting van de Erfgoedontmoeting

In de namiddag stond de Privilege Bingo van de Transketeers op het programma. Iedereen kreeg dezelfde bingokaart. De nummers correspondeerden met stellingen en de deelnemers kruisten een nummer door als de bijbehorende stelling voor hen geldt.

Privilege Bingo van de Transketeers. Fotograaf Merijn Sitsen.

De eerste was een fijne: ‘U bent mens’, iedereen mocht een kruisje zetten. Daarna werden de verschillen en daarmee de diversiteit in de zaal duidelijker: ‘U bent man’, ‘Ik mocht voor 2001 al trouwen met mijn geliefde’, ‘Ik zie mensen met dezelfde huidskleur als ik in geschiedenisboeken’, of ‘Ik verdien evenveel geld voor hetzelfde werk als mijn collega’.

Fotograaf Merijn Sitsen.

De stellingen gaven gespreksstof in de zaal; deze stellingen maken inzichtelijk welke privileges sommige mensen wel hebben en anderen niet. Wat betekent dat voor deelname aan de maatschappij?

Er was een winnaar, iemand die veel privileges heeft. En er was een verliezer, iemand die dus weinig privileges heeft. Voor beiden was er een prijs: een mok met de titel 'Uw mok is zelfs leeg halfvol' voor de winnaar, en voor de verliezer een olifantenknuffel, omdat de verliezer een olifanten huid moet hebben en een knuffel wel kan gebruiken. Deze privilegebingo werkte nog wel even door voor de deelnemers.

Dagvoorzitter Lema Salah sloot de dag af met een kleine ophaalronde uit de zaal; wat nemen de deelnemers mee naar huis? Een aantal gaf aan dat er nieuwe inzichten zijn opgedaan en graag in de eigen praktijk aan de slag wil gaan met een stap richting een inclusief erfgoedveld. Ook werd er teruggegeven

dat het lastig is de link te vinden met het erfgoed, of met de eigen praktijk. Laten we daarover in gesprek blijven, want de weg naar inclusie is een proces, waarin we vooral samen willen optrekken.

Lema Salah. Fotograaf Merijn Sitsen.

Erfgoedontmoeting: Erfgoed van iedereen?!

31 maart 2022

Willem Twee Poppodium, 's-Hertogenbosch

www.erfgoedbrabant.nl

info@erfgoedbrabant.nl

erfgoed brabant
erfgoed brabant